

Rəna Ağacan qızı Əliyeva
Bakı Slavyan Universiteti
rena_344@mail.ru

MƏRASİM FOLKLOR NƏĞMƏLƏRİ TÜRK DİLLİ XALQLARIN BƏDİİ TƏFƏKKÜRÜNÜN İFADƏSİDİR

Açar sözlər: mərasim, folklor, milli-mənəvi dəyərlər, milli təfəkkür, dini mərasimlər

Ceremonial folk songs are the expression of artistic thinking Turkish people (Turkish-speaking people) Summary

The ceremonies, reflecting national moral values of the ancient Turkish peoples are preserved. The one of the oldest ceremonies is the ceremony “Yug”. (Yukh). “Yug” is the archaic song related to the mourning ceremony. This ceremony is held when somebody dies. Songs singng during the ceremony are called laments (Agi). Died person is praised in this ceremony. This ceremony is executed (held) in Azerbaijan nowadays. Yug ceremonies existed in Azerbaijan long before Islam.

Key words: ceremony, the national traditional values, national style, national thinking, religious ceremony

Mənəviyyatımızın zəngin qaynağı olan folklorumuz milli-əxlaqi dəyərlərimizi, adət-ənənələrimizi mənimsəyib dərk etməyimizdə, xalqımızın keçdiyi tarixi inkişaf yolunu öyrənməyimizdə müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Tarixən Azərbaycan ərazisində intişar tapan müxtəlif dinlər xalqımızın bədii təfəkkürünün məhsulu olan ədəbi nümunələr üçün də yeni ideyaya, mövzuya çevrilmişdir. Əcdadlarımızın həyat təcrübəsinin araşdırılması baxımından məişət və mərasim nəğmələri diqqətəlayiqdir.

Azərbaycanda mərasim tamaşaları iki qismə bölünür: birincisi mövsümi mərasimlər, ikincisi məişət mərasimləri. Mövsümi mərasimlər yazın gəlişi, əkinin başlanması, məhsulun yığılması, elin-elatın yaylağa çıxması, qoyun qırxımı ilə keçirilir. Məişət mərasimlərinə isə aşığı toyları, dərviş düyünləri, ağlaşma məclisləri və s. aid edilir.

Məişət mərasimləri insanın doğulması, evlənməsi və vəfat etməsi ilə əlaqədar olan prosesləri əhatə edir. Bu zaman adqoyma, elçilik, nişanlama, xınayaxdı, toy, yaş kimi mərasimlərdə müəyyən məişət mərasim nəğmələrindən istifadə olunur. Mərasim və məişət nəğmələri vasitəsilə qədim inanclarla bağlı keçirilən ayin və mərasimlər haqqında məlumat əldə etmiş oluruq.

Azərbaycan milli mədəniyyətinin özəlliyi həm də ondan ibarətdir ki, çağdaş mədəni və sənət düşüncəmizdə bir çox əski mədəni-psixoloji fenomenlər demək olar ki, çox az transformasiya olunmuş halda işləməkdədir. Bu sıradan şifahi xalq ədəbiyyatı, aşığı sənəti, muğam və xalq musiqisi min illik inkişaf yolunu keçərək öz məzmun və dil-ifadə qatlarında qaynaqlarını və tarixi təsirlərin izlərini günümüzə qədər çatdırmışdır. Tarixi poetikaya malik olan bu klassik sənət növləri milli sənət təfəkkürümüzün təməlini təşkil edir.

Xalq yaradıcılığının ən maraqlı növü olan miflər isə tarixilik baxımından daha qədim dövrləri əhatə edir. Folklorumuzda dünyanın, insanın yaranması, Nuhun tufanı, dirilik suyu, əcdadlarımızla bağlı xeyli miflərə rast gəlinir. Coğrafi məkanlar, tarixi şəxsiyyətlərlə şifahi şəkildə yayılan rəvayətlər folklorumuzun maraqlı nümunələrindəndir. Bibiheybət, Əshabi-Kəhlə bağlı yaranan rəvayətlər geniş yayılmışdır.

Eyni zamanda atalar sözü və məsəllər folklorumuzun ən dəyərli incilərindəndir. Milli təfəkkürümüzdən xəbər verən bu örnəklər xalqımızın müşahidələrini, təəvvür və təfəkkür tərzini, onun dünyagörüşünü, inam və etiqadını əks etdirir. Atalar sözlərində Allah – Tanrı, din, peyğəmbərlə bağlı kifayət qədər məsələlərə rast gəlmək mümkündür: “Tanrı dəvəyə qanad versəydi, yıxmadığı dam qalmazdı”, “Allah bir, söz bir”, “Allah bir qapını bağlayanda bir qapını açar”, “Allah bu əli o ələ möhtac eləməsin”, “Allah demiş: səndən hərəkət, məndən bərəkət”, “Allah deyən namurad qalmaz”, “Allah min dərd verib min bir dərman”, “Allah var, rəhmi də var”, “Allahdan nə gəlsə xoşdur”, “Dinsizin ağzını imansız yumar” və s.

Azərbaycan yazılı ədəbiyyatının ən qədim nümunələrindən hesab edilən, Zərdüştliyin müqəddəs kitabı “Avesta” xalqımızın monoteist dünyagörüşü, xeyirlə şərin mübarizəsi haqqındakı təəvvürlərini əks etdirir. “Avesta”nın əsasını xeyirlə şərin, işıqla qaranlığın, doğru ilə yalanın mübarizəsi barədəki dini-fəlsəfi fikirlər təşkil edir. Avestada aşılardan dini, fəlsəfi, humanist fikirlər Şərq ədəbiyyatı və onun ayrılmaz tərkib hissəsi olan Azərbaycan ədəbiyyatına dərin təsir göstərmiş, Xeyirlə Şərin, İşıqla Qaranlığın mübarizəsi yaranan yeni əsərlərin əsas motivini təşkil etmişdir.

Azərbaycanda tanrıçılığa, Tanrı dininə söykənən inanclar yayılmışdır. Ölkəmizin yerləşdiyi regionun hələ eramızdan əvvəldən ümumtürk məkanının mühüm tərkib hissəsi olması Azərbaycanda türklüyün sosial, siyasi, mədəni mövqeyini gücləndirərək Azərbaycan ədəbiyyatının ideya istiqamətlərinə əsaslı təsir göstərmişdir. Türk mədəniyyətinin şah əsərlərindən olan “Kitabi Dədə-Qorqud” eposu Azərbaycanda müxtəlif türk etnoslarının qaynaq-qarışması nəticəsində vahid xalqın formalaşdığı dövrdə ortaqlıq, ümumi dastan şəklində təşəkkül tapmışdır. Tariximizin bədii inikası olan dastanda Azərbaycan türklərinin öz əski etiqadlarından İslama keçməsinin şərtləri hiss olunur. Dastanın bəzi böylərində “Ağ qayanın qaplanının erkəyində”, “Ağ sunqur quşunun erkəyində” kökləri olduğunu unutmayan oğuzlara saqqallı mollaın azan çəkməsi “saqqallı uzun tat ərinin banlaması” kimi görünür. Duxa Qoca oğlu Dəli Dömrül isə “yaxşı igidlərin canını alan” Əzrayilla döyüşə girir. Lakin zaman keçdikcə oğuzlar “adı gözəl Məhəmməd dini” yolunda döyüşlərə başlayırlar.

Ala gözlü üç yüz igid qoş mənə,
Məhəmməd dini yolunda döyüşüm mən.

Milli-mənəvi dəyərlərin bütün tarixi ehtiyatlarını səfərbər etməyi, bu ehtiyatlardan xalqımızı tarixən ayaq üstə saxlamış, məhv olmağa qoymamış, onu özü olaraq qorumuş, dəyərləri əxz edərək müasir milli mənəvi-dəyərlər sistemimizə daxil etməyi tələb edir. Həç şübhəsiz ki, milli-mənəvi dəyərlərimizin ən nəhəng və möhtəşəm tarixi potensialını özündə qoruyan qaynaq “Kitabi-Dədə Qorqud” eposudur. Bu abidə milli düşüncə qaynağı kimi tarixən və bu gün milli mövcudluğumuzun etnoenergetik potensialıdır. “Kitabi-Dədə Qorqud” ensiklopedik lüğətində yuğ mərasimində “bozlama” tələdən, qədərdən narazılığı ifadə edən hal kimi verilir və göstərilir ki, bozlama Anadoluda melodik olaraq ahənglə söylənilir. Dastanda bozlamaq sözünə çox yerdə rast gəlmək mümkündür: a) “Qadın ana! Qarşım alub, nə bögrərsən? Nə bozlarsan, nə ağlarsan?” b) “Bəybörə bəg, nə ağlayub bozlarsan?” c) “Oğul”, “oğul” deyübəni bozlayayınmı?” (4, 105). Ölüni uca səslə oxşamağa bəzən zarıma da deyirlər. Dastanda zarıma zarılıq qılma kimi ifadə olunmuşdur: “Boyu uzun, beli incə Burla xatın boynıyla qulağın aldı düşdi; güz alması kibi al yanağın dartdı yırtdı; qarğı kibi qara saçını yoldı; “oğul”, “oğul” deyübən zarılıq qıldı, ağladı” (4, 105). “Qopuz çalıb, ağı döyüb” mərhumu son mənzilə ötürən Dədə Qorqud dastanlarının qəhrəmanları yuğ mərasimini musiqi ilə rəvnaqlandırirdilər. Dini mərasimlər kütlələr üzərində böyük psixoloji təsir qüvvəsinə malikdir. Dini mərasimlər zamanı insanların sosial statusu unudulur, bütün təbəqələrdən olan insanlar bir-birinə yaxınlaşır. Çünki dini mərasimlər ictimai həyatın ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil edir.

“Kitabi-Dədə Qorqud” ən etibarlı qaynaq, ən mükəmməl şifahi tarixdir. Abidəyə böyük önəm verən Ulu Öndər Heydər Əliyev göstərir ki, “Kitabi-Dədə Qorqud” bizim milli estetikamızın mötəbər qaynağı olaraq mənəvi və estetik dəyərlərin vəhdətini özündə əks etdirir. Gözəllik və eybəcərlik, üvlilik və alçaqlıq, komiklik və faciəlik, məhəbbət və nifrətlə bağlı olan fikirlər, bizim əcdadlarımızın estetik duyumu lakonik ədəbi formalarda eposun müxtəlif böylərində ifadə olunur. Gözəllik və hikmətin, gözəllik və qeyrətin, gözəllik və sədaqətin qırılmaz daxili harmoniyası da “Kitabi-Dədə Qorqud”a xas olan estetik və etik kateqoriyaların mahiyyətini açıqlayır” (1, 10).

Təsadüfi deyil ki, adət və ənənələrin hər bir millətin həyatında oynadığı əvəzsiz rolunu yüksək qiymətləndirən Azərbaycan xalqının böyük oğlu Heydər Əliyev: “Milli adət və ənənələr hər bir xalqın milli mədəniyyətinin zənginliyindən, qədim tarixi kökə malik olmasından xəbər verir” deyib. Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1997-ci il aprelin 20-də Kitabi-Dədə Qorqud dastanının 1300 illik yubileyi haqqında Fərman və 1999-cu il fevralın 21-də Kitabi-Dədə Qorqud dastanının 1300 illik yubileyi üzrə Dövlət Komissiyasının tədbirlər Planı haqqında Sərəncam imzalamışdır.

Folklardan bəhrələnmənin ən çox diqqət çəkən aspektlərindən biri olan xalq mərasimləri ədəbiyyatda geniş miqyaslı inikasıdır. Türk bədii təfəkkürünün parlaq təzahür forması olan yuğ mərasimlərində, oğuznamə və dastanların ifasında musiqidən geniş istifadə olunurdu. Qədim insanların dünyagörüşünə görə, musiqinin sədaları, qədim çalğı alətlərinin özünəməxsus tembrli həm ifaçını, həm də dinləyiciləri sanki zaman və məkandan qopararaq, onları bədii obrazlarla zəngin sehirli dünyaya aparırdı. Yuğ isə qədim türklərdə matəm mərasimlərinə deyilirdi. Bəzi türk birliklərində yas mərasimləri xüsusi xarakter daşıyırdı. Hər hansı sayılıb-seçilən, qəhrəman, cəsur bir şəxs, yaxud başçı, xan dünyasını dəyişdikdə onun matəm mərasimi daha ciddi bir ənənəylə keçirilirdi. Belə hüsr məclislərində sığıtçı və yuğçular iştirak edirdilər. “Sığıtçı” matəmçilərə, “yuğçu” isə mərasimdəki ağlayıcılara verilən ad idi. Bu cür məclislərdə mərhumin ünvanına və onun ölümü münasibətiylə söylənen kədərli, hüsnlü şeirlərə – ağılar deyilirdi.

Türk xalqlarında olduğu kimi qədim Qaraqalpaqlarda da dəfn nəğmələri “joklau” (yəni “yoxluq” nəğməsi) “ağılar” mövcuddur. Bu nəğmələr qırğızlarda “koşok”, qazaxlarda “joktau” adlanır. Joklau qaraqalpaqların əskidən yaşatdıqları adət ənənənin tərkib hissəsi kimi dərk edilən nəğmələrdir. Bu nəğmələri

qaraqalpaqlar da azərbaycanlılar da olana uyğun qadınlar və qızlar ifa etdikləri kimi ifa edirlər. “Joklau” nəğmələri bütün yaxın insanlar dünyasını dəyişdikdən oxunur:

Dayanmağa dirəyim,
Hər bir yerdə gərəyim,
Məndə can saxlayan ürəyim,
Böyük evdə duran çırağım.
Qabırğamda qanadım,
Xan surətli, bəy görkəmli,
Ayı gövdəli özü, ...
At başı tək ürəkli... ..
Otağımın sahibi
Ürəyimin qalası. (5.45)

Mərasim folklor nəğmələri qədim türk xalqlarının məişətində, gün-güzəranında, həyat tərzində əsaslı yer tutur, xalqın tarixi-mə nəvi həyatının həm mifopoetik, həm də fəlsəfi-estetik baxış və dünyagörüşünü özündə cəmləşdirə bilir.

Qədim türk poeziyasında ən çox işlənən janrlar sav, qoşuq və saqudur. Bunların arasında saqu özünəməxsus yer tutur. Saqu matəm mərasimlərində qəhrəmanın ölümü münasibəti ilə söylənen mərsiyələrə və ağılara deyilirdi. Belə şeirlərdə vəfat etmiş şəxsiyyətin ayrılığından doğan kədər, onun igidlikləri və sağlığında gördüyü işlər yanıqlı, ələmlı poetik dillə ifadə olunurdu.

Yuğ və ya Sağı — yas mərasimi ilə bağlı arxaik nəğmələridir. Bu mətnlər ortaq türk folklor arealında geniş yayılmış “yuğ”, “ağı”, “sağı”, “yedi”, “edi” adları ilə tanınmışdır. Bu mərasim insanların vəfatı zamanı ya evdə, ya da basdırılan zamanı düzəldilir. Əsas hissə yasin qurulduğu yerdə icra edilir. Oxunan mahnılar ağı adlanır. Qədim türklərdə yuğçu ozanlar - ağıçılar qopuzda çalaraq ölənin haqqında mahnılar deyərəkmiş. Həmin mərasimdə ölənin adam təriflənmə, onun yaxşı cəhətləri, xeyirxahlıqları mövzu olmuş.

Türk şivələrində Yoğ, Yox, Yiğ şəklindədir. Cənazə mərasimi, cənazə yeməyi kimi mənalara vardır. Ölü bir çadıra qoyulub, ətrafında doqquz dəfə dolanırlar. Beləcə ruhunun göyə çıxacağına inanırlar. Cənazə mərasimlərində Ağı, Sağı və ya Yuğı adı verilən ağılar oxunur. Bunlar ölünün arxasından yaşanan yas prosesində ağrıyı kənarlaşdırmaq ilə əlaqədardır və bənzər mənalara ehtiva edir. Cənazə mərasimləri yer üzündəki bütün İslam dini Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərində, dünyagörüşündə, həyat tərzində, adət-ənənələrində dərin izlər buraxıb. Zaman keçdikcə cəmiyyət dəyişdikcə sadəcə din və onun qayda-qanunları, hökmləri dəyişilməz qalır.

Yuğ həm də qədim türklərin musiqi, mahnı, rəqs, ağı parçaları ilə müşayiət olunan ölübasdırma mərasimi olub. Qədim Azərbaycanda yuğ (yuğlamaq-ağlamaq sözündəndir) adlanan ayin olmuşdur ki, sonralar onun tərkib hissələrinin çoxu matəm mərasiminə keçmişdir. Yas-matəm nəğmələri ağılar və mərsiyələr bizim dövrlərdə də qalmışdır. Mərsiyələr adətən matəm ayı olan məhərrəmlikdə çox ifa olunurdu.

Ə.B.Haqverdiyev “yuğ” mərasimi haqqında belə yazmışdır: “Qədim Azərbaycanda ölənin böyük qəhrəmanlar üçün ağlamaq bir adət idi. Qəhrəman ölənin günü camaatı bir yerə toplayırdılar. Bu toplantıya “yuğ” deyirdilər. (“yuğlama” – “ağlamaq” sözündəndir). Toplananlar üçün qonaqlıq düzəlirdi, xüsusi çağırılmış “yuğşular” isə ikisimli “qopuz” çalıb oynayırdılar”.

Ə.B.Haqverdiyev “Azərbaycanda teatr” adlı məqaləsində yuğ mərasimini digər xalq tamaşaları ilə bir yerdə öyrənir, “Şaxsey-vaxsey” mərasimindən, “Şəbeh” dini tamaşasından söhbət açır. O, yuqlamaq sözünü “ağlamaq” kimi izah etsə də, yuğçuların ikisimli qopuz çalıb oynadıqlarını bildirir (4, 104-105).

Qədim tarixçi Musa Kalankatlı isə ölübasdırma mərasimini belə təsvir edirdi: “Qılıncla, bıçaqla parçalanmış meyitlər üzərində təbil, zurna çalırlar... Qılıncla vuruşurlar. Qəbristanı çatanda sevişirlər... Bir sırası ağlayır, hönkürür, bir sırası isə iblisənə adətlərinə görə rəqs edirdilər. Onlar oyunlar, rəqslər oynayır və oxuyurlar”.

Əzizim el arasın
Cənnət say el arasın,
Ölüm yaddır o kəsə,
El sevsin, el arasın...

Bir çox türk xalqlarında, o cümlədən oğuzlarda ölümlə, dəfnlə bağlı mərasimlərin sırasında “yuğ” ritual-ayini xüsusi yer tutur. Yas mərasimlərində ifa olunan yuğ, yuğlama, ağılar, oxşamalar, bayatılar və s. ədəbi-musiqi formaları daxildir. Xalq arasında geniş yayılmış məişət mərasim nəğmələrindən biri olan ağılar,

əsasən yeddi hecadan ibarətdir və yas mərasimlərində avazla söylənən mənzum parçalardır. Yüksək obrazlılıq və emosionallıq ağlının bədii keyfiyyətinin əsas göstəricisidir. Ağılarda musiqi-improvizasiya üslubu əsas olsa da, həm də rəqəbativ-deklamasiya üslubunda oxunur. Ağılar şikəstə kimi “Segah” muğamı pərdələrində improvizə olunduğu halda, bayatılar “Qatar” muğamı üstə “Rast” ladında improvizə olunur.

Ağılar ölümə, fəlakətə bağlı olduğu üçün bu folklor nümunələrində daha çox hüzn, kədər, qəm-qüssə, iztirab əhval-ruhiyyəsi daha güclüdür.

Dağlara dolu düşər,
Qar yağar, dolu düşər.
Qəbrimi yol üstə qaz
Anamın yolu düşər.

Əzizim, qazan ağlar,
Od yanar, qazan ağlar
Qərblərdə ölən
Qəbrini qazan ağlar

Ağ-şifahi xalq şerində yas mərasimi ilə bağlı qüssə, dərd, kədər ifadə edən poetik formadır. Fəciəli, sarsıntılı hadisələrlə, əsasən, ölümə bağlı söylənir. Vaxtilə qədim türklərdə meyit yanında ağları əsasən qopuz adlı musiqi alətinin müşayiəti ilə oxumuşlar. Bu günümüzdə qədər gələn bu yuğ törənləri indi də davam etməkdədir. Xalq şairi Zəlimxan Yaqubun dəfn mərasimində aşığıların saz çalması tarixdən süzülüb gələn qədim yuğ mərasimlərinin ifadəsidir. Bu kimi nümunələr yüzlərlədir.

Elin hünəri getdi,
Gümüşü-zəri getdi.
Əcəmi aldı görən,
Nəslin Sərvəri getdi.

Mən qəribi kim yoxlar
Yaraların kim bağlar
Qürbətdə kimsəm yox
Ölsəm görən kim ağlar?

İslam dini Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərində, dünyagörüşündə, həyat tərzində, adət-ənənələrində dərin izlər buraxıb. Zaman keçdikcə cəmiyyət dəyişdikcə sadəcə din və onun qayda-qanunları, hökmləri dəyişilməz qalır.

Yuğ– mərasimləri hələ islamdan çox əvvəl Azərbaycanda mövcud olub. İgid oğulların ölümünə həsr edilən bu mərasimlərdə ölən igidi anmaq, onun haqqında dəyərli sözlər, ürək yaxan ağılar deyib ağlayırdılar. Bu mərasimdə beş dəstə bir-birilə üzləşirdi: qılınç oynadanlar, çalğıçılar, ağçı qadın və kişilər, birdəki çalğıçılar.

Bədii nəsrə qədim xalq mərasimlərinin arxaik bir qatının–“yuğ mərasimi”nin müəyyən cizgiləri öz bədii ifadəsini tapmışdır. Başdan-başa tarixi-etnoqrafik mədəniyyət abidəsi olan Mövlud Süleymanlının “Köç” romanında Qarakəllə tayfasının igid oğlu Amanın onlara düşmən olan Qurtan ağanın tayfası tərəfindən namərdcəsinə öldürülməsindən sonra oğuz elinin keçirdiyi bənərsiz yas mərasimi qeyri-adi icra əlamətlərinə görə əslində qədim “yuğ” törənidir.”...ağlaşma səsi qalxdı. Səhər tezdən Amanı götürdülər. Qarakəllələrin böyüyüb yurd boyda olmuş qəbiristanlığına apardılar. Qurtan ağanın alaçıqlarından bir dəstə atlı gəlmişdi. Dilmanc da aralarında gəndən-genə tamaşa eləyirdilər. Arvadlar-gəlinlər, qızlar üç-üç, dörd-dörd cənəzinin qabağına çıxıb əllərini yelləyə-yelləyə avazla ağlayıb oynayırdılar. Bu elə qəribə, həm anlaşılan, həm anlaşılmayan elə bir oyun idi ki, Qurtan ağanın adamları atın üstündə qala bilmədiklər, düşüb papaqlarını çıxartdılar. Dilmanc batıq səslə tez-tez deyirdi:

–Bizim xəbərimiz yoxdu, Uğur bəy, bizdən görmüyün.

Dilmancı eşidən yox idi. Cənazə gedir-gedir, dayanır, arvadlar bir yerə sancılır, cənəzin qabağına əllərini titrədə-titrədə, silkələyə-silkələyə oynayıb ağ deyirdilər. Amanın ölümü də addı, ağır toylar kimi hamının sümüyünə düşmüşdü. Amanın ölümünü oynayırdılar. Cənəzin qabağına ayaqlarını cütləyib, dizlərini bükə-bükə qollarını oynadan gəlinlərin, qızların əlləri vurulmuş kimi havada avazla çırpınıb-çırpınıb yanlarına düşüb can verirdi”(2.150-151)

Bu günlərdə tarixi Azərbaycan diyarını – Qarabağımızı mənfur düşmən işğalından azad etməklə Azərbaycan tarixində yeni səhifə açan şanlı Azərbaycan ordusu qırx dörd gün ərzində yeni bir tarix yazdı. Şəhidlərimizin qanı bahasına əldə olunan zəfər ən yeni tariximiz oldu. Bu qırx dörd gün ərzində yumruq kimi birləşən Azərbaycan xalqı öz milli qüruru, tarixi-etnoqrafik mədəniyyəti, milli-mənlik kimi milli mədəni dəyərlərimizi gələcək nəsillərə ötürəcək bir tarix yazdı- 2783 şəhid verdi.

Ən qədim yug mərasimlərinin şahidi olduq bu Vətən müharibəsində. Qəhrəman oğullar böyüdən qəhrəman analar, Şəhid anası olaraq başlarını dik tutdular. Oğlunun tabutunu çiyində aparan Ana, qardaşının tabutun qürurla tutan bacı, ömür-gün yoldaşını mətanətlə qarşılayan Azərbaycan qadının yeni obrazı yarandı bu müharibədə. Şəhid balasını qarşılayan, meydanda qol qaldırıb “oynayan” Ana-sən qədim “yug”törənini nümayiş etdirdin.

Oğlun Şəhid oldu Anacan üzün ağ olsun,
Çətin də olsa de ki,Vətən sağ olsun!
Hamımızın anasısan Şəhid Anası
Belə ağlama, ağlama, ağlama Şəhid Anası...

Ədəbiyyat

1. A.Fərəcova “Kitabi Dədə Qorqud” da qəhrəman və cəmiyyət. Bakı. 2018.
2. M.Süleymanlı. Köç. Bakı, Yazıçı, 1984.
3. İ.Həbibli, S.İbrahimov “Orta əsrlər vahid Şərq ədəbi prosesi”, Bakı. 2018. Hüseynov.
4. Hüseynov (Alarlı) B.Viləş çayı boyunca (Yardımlının folklor dünyası). Bakı, Sözlün işığı, 2015.
5. Nizami Məmmədov - Tağısoy “Qarapapaq ədəbiyyatı”, Bakı, 2015.

Rəyçi: dos. F.Əliyeva

Göndərilib: 10.12.2020

Qəbul edilib: 10.12.2020